

Káosz és rend

A MAOE ötödik tematikus kiállítása

D. UDVARY ILDIKÓ

REÖK-palota, Szeged, 2017. X. 7. – XI. 19.

k
kiállítás

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete 2012-ben rendezte első „szalon jellegű” kiállítását Valóság és Illúzió címmel a Fővárosi Nagycirkusz épületében. Második alkalommal a Négy elem: tűz-víz-levegő-föld című tárlat négy helyszínen – Budapesten az Olof Palme Házban, Szentendrén a Régi Művésztelép Galériájában, a Barcsay Múzeumban, valamint a V8 Városi Uszoda és Szabadidőközpontban – szerveződött. A Labirintus-kiállítás 2014-ben, a Harmónia 2015-ben a szentendrei MűvészetMalomban került megrendezésre. Az idei, immár ötödik

alkalommal jelentkező tematikus tárlat, a Káosz és rend a szegedi REÖK-palotában látható. A kiállításra több mint hatszáz alkotó jelentkezett.

Nevük az aulában elhelyezett monumentális molinón olvasható, s ebben a térben látható a harminc díjazott művész alkotása is. Az első kiállítás óta jelentősen megemelkedett a résztvevők száma, ami önmagában nem pozitívum, csupán jelzés, hogy manapság egyre nehezebb kiállítási lehetőséghez jutni. A REÖK-palota többszintes épület különböző adottságú termekkel, ami alapvetően meghatározta a rendezés koncepcióját. A munkák negyede, mintegy 200 mű, közvetlenül a falra került, további kétharmad pedig a térbe helyezett, körüljárható installációs rendszeren kapott helyett. Az eredeti művek helyett azonos méretű digitális printekkel találkozhatnak a látogatók, ahogy 2012-ben az első kiállítás alkalmával, ahol a helyszín szintén speciális installációs rendszert és téralakítást kívánt.

DROZSNIK

ISTVÁN:

Vándorút 1.,
papír, vegyes
technika

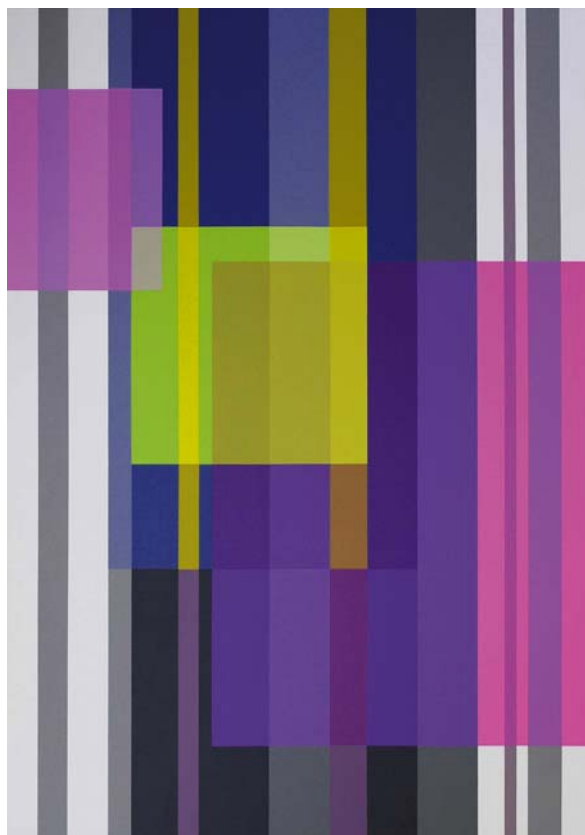
HUNGART © 2017

JARMECZKY

ISTVÁN:

Transzparens 5.,
vászon, akril

HUNGART © 2017

Lassanként elvesztek a biztos tájékozódási pontok a társadalomban, a művészetben és a tudományban egyaránt. Manapság a káosz és a rend egyre közelebb kerül egymáshoz, hiszen önmagában sehol sincs csak káosz vagy csak rend: nézőpont és vonatkoztatás határozza meg a kettő közti határokat. Épp ez teszi időről időre aktuálissá a fogalmak újraértelmezését a művészet területén is.

A Káosz és rend esetében az installálás módja maga is értelmezi a témát: a művek sokaságában rendet, rendszert hoz létre egy körbejárható téri struktúra segítségével. Sárkány Győző grafikus, a kiállítások ötletgazdája – ő a látványtervek, installációk, katalógusok tervezője is – minden alkalommal olyan projekttel jelentkezett, mely a hagyományos, statikus kiállítási rendszert megbontva kilépett a megszokott keretek közül. A Négy elem esetében a 72 munkát felvonultató Víz alatti tárlat rendhagyó kiállítási helyszíne az uszoda medencéje volt. 2014-ben a Labirintushoz, a MűvészetMalom udvarán megépített útvesztőként, egy 63 négyzetméter alapterületű Labirintus-ház kapcsolódott, melynek falain a 610 alkotó eredeti műveinek digitalizált másolatait láthatták a nézők. A 2015-ös Harmónia című kiállítást a V8 Városi Uszoda épületén elhelyezett monumentális, 500 négyzetméteres installáció, valamint a Harmónia-Tér-Kép egészítette ki. Ezek a speciális projektek az eddigi öt kiállítás által képviselt szemléletmód közös vázát alkotják. Az ötödik évad pedig alkalom és ösztönzés arra, hogy áttekintsük az eddigi kiállítások tapasztalatait. A korábbi évekkel összevetve a REÖK-palotában látható anyag műfaji megoszlás, technika, kifejezőeszközök, stílusjegyek tekintetében nem mutat jelentős változást, most is a nyelvi pluralizmus jellemzi.

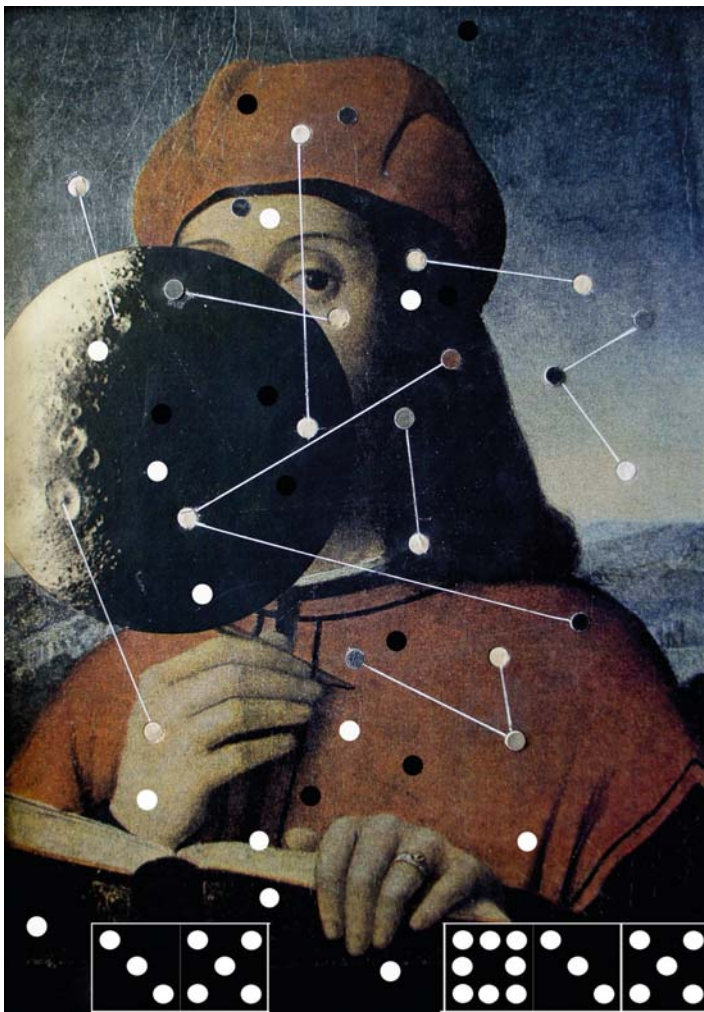
A MAOE 2017-es kiállításának témája, a káosz és a rend olyan fogalompár, amely akár a (művészi) alkotófolyamat leírására is szolgálhat. A görög mitológia és természetfilozófia szerint Khaosz az ősi rendezetlenség, űr, üresség, tátongó mélység, sötétség, zűrzavar, formátlan östömeg, a világ létrejöttét megelőző állapot. A Khaoszból még bármi lehet. Amikor a művész alkot, teremt, a káoszból rendet, kompozíciót hoz létre. A nyugati történelem korszakaiban a rend általában pozitív jelentést hordozott. A társadalmi rendje, a természet rendje, az isteni rend biztonsága évszázadokon át kijelölte az ember világegyetemben elfoglalt helyét, és értelmet adott a létezésének. A 19. században megrendült a hit az egyetlen rendezővel mindenhatóságában.

BEREZNAI PÉTER: *Karácsony éjszaka a művésztelepen*, vászon, egyéni technika
HUNGART © 2017

A kiállítás anyagát végignézve feltűnik, hogy számos hasonló művészi attitűddel, azonos címmel, hasonló formai megoldással találkozhatunk. Szinte alig fordul elő azonban a fogalmak történeti, társadalmi vonatkozású értelmezése. Horváth Péter Kornél **Redd** című munkáján a fekete-fehér rácsos szerkezetbe átlósan elhelyezett tankok vörös alapra kerültek, s az erőszakosan létrehozott, félelemmel terhes rend értelmét kérdőjelezi meg. A kép jobb oldalán egy Buda Ferenc-idézet pontosítja a jelentést. A szöveg, illetve irodalmi idézet (Madáchtól, József Attilától) több műnél is előfordul mint a kompozíciót értelmező tartalom vagy akár látványelem.

Jellegzetes a káosz és rend közötti átmenet folyamatára reflektáló kompozíciós típus, ezek a művek zömükben címválasztásukkal is az elrendeződés, rendeződés gondolkörét idézik fel. A keleti gondolkodásban káosz és rend nem egymás ellentétei, inkább az örök körforgás és átalakulás egymást feltételező, egymásba kapcsolódó folyamata. Ezt a szemléletet tükrözi Büki Zsuzsanna érzékeny, részletgazdag alkotása, Körösi Papp Kálmán organikus akvarellje, D. Szabó Margit könnyed pasztellje, Minya Mária elegáns kerámiaplasztikája, Hernádi Paula kemény és lágy vonalakra, a zárt és a nyitott struktúra párbeszédére épített alkotása, mely több ponton kapcsolható Katona Szabó Erzsébet finom arányérzékkel megjelenített dinamikus kompozíciójához.

HEGEDŰS 2 LÁSZLÓ: B2, vászon, kollázs, HUNGART © 2017

Keleten az éles elhatárolódások nem egyeztethetők össze a világ egészéről kialakult képpel. A teremtő, alkotó, felfedező ember arrafelé nem kiemelt része, csupán egyik eleme a világ ellentéteket is magába olvasztó teljességének. A víztükör mint a természet

HÉVIZI ÉVA:

Csillagtérkép,
vaslemez,
tűzzománc

HUNGART © 2017

csendje-rendje elfedi a víz alatti világban lüktető állati és növényi lét bonyolult viszonyait. Ezt a törékeny harmóniát jeleníti meg Berényi Gyula *Nyugalmas káosz* című, érzékeny fényjátékokból, tükröződésekéből épülő alkotása és Szél Ágnes *S'óhaj* című színes fotója, ahol a vízfelszín enyhe fodorzódása megzavarja a nyugalom békéjét.

A körbe zárt látvány érinthetetlen tömörsége árnyalja Balogh István Vilmos *A káosz misztériuma* című képének különleges hangulatát. A gondolatkör elsődleges közegeként számos, ezek viszonylagosságát körüljáró, a természetből merítő és annak jelenségeire reflektáló kompozíciót láthatunk (Rényi Krisztina: *Égi sárkányok*, Surján Kornélia: *Fraktál*, Finta Edit: *Tükröződés*, Németh Andrea: *Természet rendje*). Bábás Erika zománcképe, Szilágyi Imre rézkarca, Rozsnyai Béla plastikája és Rozsnyai Sándor festménye a Babel tornyához kapcsolódó mítoszt eleveníti fel, utalva annak köznapi értelmezésére. Hasonlóan mitológiai összefüggésben értelmezi a témát Olajos György *Kronosz és Kairosz* című műve. Ha Kronoszban a végtelen és értelmezhetetlen idő (káosz, semmi) folyását tételezzük, Kairosz a pillanatnak értelmet, jelentést adó emberi és isteni történet egy-egy pontja.

Többen kozmikus kontextusba helyezték munkájukat a világ teremtésére, a kozmosz számunkra felfoghatatlan dimenzióira, csillagmillárdjainak szövedékére utalva

(Csath Annamária: *Őskáosz*, Krajtsovits Margit: *Jelenségek a világűrben 3.*; Hamvas Gábor: *Képzelt hely*). A csillagos ég látványa a hétköznapi ember számára kaotikusnak látszhat, a csillagfejtők és a csillagászok nézőpontja azonban a rendet is felfedezni véli benne. A végtelen űrben (khaoszban) lebegő égitestek összhangzata akár a rend szinonimájaként is felfogható, ahogy azt Hévízi Éva szabályos körbe helyezett *Csillagtérkép* című tűzzománc munkája sugallja. Módos Gábor *Csillagmotor* című képe a tudományos megszerkesztett emberi világ merevsége és a kozmosz kaotikusnak tűnő lüktető, élő rendje közötti viszonyra fókuszál. E kettősségre épít Vass Zoltán enyhe iróniával árnyalt *Világmindenség* című kompozíciója is. A világ teremtésének egyik lehetséges magyarázata, az ősröbbanás szintén sokakat megihletett (Molnár Imre: *Az ősröbbanás első nanoszekunduma*; Lonovics László: *A rend születése II.*; Leslie Frank Hollander: *A nagy ütközés*).

F. FARKAS TAMÁS: *GEO METRIX VI.*,
papír, grafika, vegyes technika
HUNGART © 2017

Az alkotók egy része a káoszt és a rendet természetes, egymásba forduló ellentétpárként jelenítette meg. Érdekes összevetésekre ad alkalmat a szalmabálák formavilágát felhasználó három művész, Herbst Rudolf (*Határban*), Juhász László (*Szalma bála*), valamint Aknay Tibor (*Univerzum*) munkája. Tartalmi és formai kapcsolat fedezhető fel Kádár Katalin *Állványrengeteg* című műve és J. Szalay Edit szintén állványzatot megjelenítő *Káosz? Rend* című festménye között is. Az első pillantásra kaotikusnak tűnő látványban mindkét esetben ott rejlik az átgondoltan felépített szerkezet rendje.

A rend képi ábrázolása gyakorta párosul a zárt struktúrájú, geometrikus kompozíciók, alakzatok, a számítástechnikához kapcsolódó mintázatok, variációk alkalmazásával. Sz. Varga Ágnes *Tér-játék* című finom szénrajza a kaleidoszkóp elvét követve teszi kérdésessé káosz és rend pontos meghatározását. Hasonló gondolatot követ Vágási Tamás *Káosz vagy rend vagy káosz vagy...* című, rétegződésekből épülő kompozíciója. Vaja László *Káosz és rend-remény* című alkotása magától

BUDAHÁZI TIBOR:
Az út, papír,
installáció
HUNGART © 2017

értetődő természetességgel oldja fel az ellentétpárban rejlő negatív feszültséget. A „rend” sokaknál a „jó” szinonimájaként fordul elő, míg a káosz jelentéstartalma általában negatív. A Khaoszról születő ősi princípiumok egyike, Tartarosz egyidős a fény és a kozmosz születésével, más megfogalmazásokban ugyanakkor az alvilág legsötétebb, legmélyebb, legfélelmetesebb helyét jelöli. Érdekes, hogy a kiállított művek között egyedül Sárkány Győző munkája koncentrálna a káoszhoz kapcsolódó mitikus hagyománynak erre a szegmensére. *A sötét anyag születése* című munka erőteljes kompozíciós megoldásának érdekessége, hogy a sötét anyagot nem a kép aljára, a „mélységbe” helyezi. A vízszintesen két részre osztható kép alsó sávjában feltűnő lángnyelvek a fény és a szüntelen mozgás dimenzióit jelenítik meg, melyből lassanként megdermedve és összetömörödve létrejön Tartarosz, a világ teremtését megelőző sötét őanyag. Ebben a gondolatmenetben a sötétség új értelmezést nyerhet, és az űr, a semmi helyett a mindenség, a teremtő lehetőség szinonimájává válhat.

Panta rhei – hangzik a görög filozófus híres mondata. Minden változik, s az ember ennek ellenében próbálja létrehozni öröknek vélt jeleit, szimbólumait. A művészi alkotás már létrejötténél fogva is a rend egyik minőségét mutatja fel, az állandóságot képviseli ebben az önmagában értékközömbös – se nem jó, se nem rossz – kozmikus káoszban.